

Inspektion av Polismyndigheten i Jönköpings län, Polisenhet Jönköping, arresten Jönköping den 17 september 2014

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde föredragandena Elisabeth Sjöblom och Marie Hansson den 17 september 2014 en förannämld inspektion av Polismyndigheten i Jönköpings län, Polisenhet Jönköping, arresten Jönköping.

Inspektionen är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att verksamheten presenterades av polisenhetschefen AA, biträdande operative chefen BB, chefen för brottsförebyggande sektionen/arrestföreståndaren CC, inköps- och lokalansvarige DD samt polisassistenten/inre befälet EE. Därefter visades JO:s personal runt i arrestlokalerna. Efter rundvandringen genomfördes samtal med två anställda. JO:s medarbetare gick översiktligt igenom omhändertagande- och arrestantblad samt tillsynsblad. Inspektionen avslutades med en genomgång av iakttagelserna med AA, CC och EE.

Iakttagelser och upplysningar vid inspektionen

Organisation m.m.

Polishuset i Jönköping öppnades 1974 och är samlokaliserat med häktet Jönköping. Arresten är öppen dygnet runt och har sju tillnyktrings- och fem anhållningsceller. Tillnyktringsenhet vid sjukvårdsinrättning saknas i Jönköping. Vid inspektionstillfället fanns det fyra intagna i arresten.

Innan en frihetsberövad person sätts in i cell gör det inre befälet en förmansprövning i arrestintaget av om frihetsberövandet ska bestå.

Polismyndigheten utförde i september 2014 en egenkontroll av arresten i Jönköping.

Bemanning

Arresten bemannas dygnet runt av arrestvakter anställda av polismyndigheten. Arresten har fyra fast anställda och sju timanställda arrestvakter. Arresten bemannas fredagar och lördagar samt nattetid av två arrestvakter. Övriga tider arbetar arrestvakten ensam. Polispersonal bistår i arresten vid behov.

Polismyndigheten svarar för introduktion och utbildning av samtliga arrestvakter inklusive de som är timanställda. Utbildningen omfattar en dag och i denna ingår viss sjukvårdsutbildning, relevant lagstiftning samt självskydd. Arrestvakterna får även gå bredvid ordinarie personal ett antal arbetspass innan de börjar arbeta i arresten.

I arrestpersonalens utrymme finns ett blad uppsatt på vägen med information om dagliga rutiner i arresten t.ex. tidsangivelser för måltider. Det finns inga ytterligare skriftliga instruktioner för arrestvakterna.

Arrestvakterna är obeväpnade men bär kommunikationsradio med larm.

I samtal med en arrestvakt framkom bl.a. att han hinner med att ta ut samtliga intagna på rastgården varje dag samt att förstärkning av polispersonal tillkallas vid bl.a. utökad tillsyn av intagna.

Inskrivning

Arresten har två kameraövervakade arrestintag som ligger i direkt anslutning till ett garage. Män avvisiteras i arrestintaget och kvinnor avvisiteras av kvinnlig personal i en cell.

Personer omhändertagna enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) placeras i avvaktan på transport till ett LVM- eller LVU-hem i en väntarrest. Personer som är förvarstagna enligt utlänningslagen (2005:716) placeras i avvaktan på transport till Migrationsverkets förvar i en anhållningscell eller i en väntarrest. Ungdomar under 15 år placeras i förhørsrum utanför arrestlokalen.

Celler, materiella förhållanden m.m.

I arresten finns en väntarrest på cirka fem kvadratmeter som är utrustad med en bänk. Väntarresten har en skjutdörr av metall med ett handtag på utsidan. Dörren brukar vanligtvis stå öppen så att arrestvakten kan ha uppsikt över den frihetsberövade som är placerade i väntarresten. Frihetsberövade kan få sitta i väntarresten i upp till två timmar.

Cellerna är placerade i en korridor. I korridoren finns en dusch och en toalett. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en brits med en galonmadrass och en vattenautomat. I anhållningscellen finns även ett bord och en bänk. En av anhållningscellerna är utrustad med toalett och handfat. Belysningen till cellerna regleras utifrån. Samtliga celler har fönster med persienner som intagna inte själva kan re-

glera. Persiennerna är alltid nerfällda. Fönstren vetter mot polishusets garage och mot den utgång där intagna släpps fria.

Dubbel- och trippelbeläggning av tillnyktringsceller förekommer.

Cellerna städas efter varje intagen och saneras vid smitta. Ersättningskläder finns att tillgå. Intagna serveras frukost, lunch och middag. Maten levereras uppvärmd från häktet Jönköping.

Vid rundvandringen noterades att några celler var bristfälligt städade samt att det framför trösklarna till cellerna finns en liten upphöjning som kan medföra risk för fall. Det noterades även att det var dåligt ljusinsläpp samt att det fanns klotter av blod på väggen i en cell.

I samtal med det inre befälet framkom bl.a. uppfattningen att det inte är bra att tillnyktringsceller dubbelbeläggs samt att beslut fattas om utökad tillsyn vid dubbelbeläggning av celler.

Möjlighet till daglig utomhusvistelse

Arresten har en rastgård på cirka 30 kvadratmeter. Rastgården är nybyggd och ligger utanför arrestlokalen i direkt anslutning till garaget. Rastgårdens innerväggar utgörs av spånskivor och taket är av betong. På en vägg finns en gallerförsedd, högt belägen, mindre öppning som medger ett begränsat ljusinsläpp.

Rastgården gav ett mörkt och bunkerliknande intryck.

Information om rättigheter

Rikspolisstyrelsen (RPS) tog 2008, tillsammans med Riksåklagaren fram ett informationsblad på 43 olika språk för gripna och anhållna med information om intagnas rättigheter i samband med frihetsberövandet.

I arrestpersonalens utrymme finns en pärm med informationsbladet på flera olika språk. Informationsbladet delas rutinmässigt ut till gripna och anhållna. Att detta har skett dokumenteras på tillsynsbladet.

Det finns en rutin för att informera gripna och anhållna om möjlighet till utomhusvistelse, dusch, hygienartiklar m.m. Att informationen har lämnats dokumenteras inte.

I samtal med en arrestvakt framkom bl.a. att information om rättigheter lämnas till den gripne eller anhållne när han eller hon bedöms vara mottaglig för informationen.

Underrättelse till närstående m.m.

Det inre befälet frågar rutinmässigt intagna om de vill att närstående ska underrättas om frihetsberövandet. Att detta har skett dokumenteras på tillsynsbladet.

När en underårig har frihetsberövats kontaktas socialtjänsten och/eller vårdnadshavaren av det inre befälet. Det är oklart var detta dokumenteras.

När en utländsk medborgare har frihetsberövats finns en rutin för att lämna under rättelse till konsulat m.m. Det är oklart var detta dokumenteras.

Tillsyn

Tillsyn av intagna sker genom en större lucka på celldörren. Berusade personer ses normalt till var femtonde minut medan gripna och anhållna ses till varje halvtimme. Tillsynen dokumenteras på ett tillsynsblad som finns uppsatt vid sidan av celldörren. Beslut om utökad tillsyn fattas av det inre befälet.

Hälso- och sjukvård

Det inre befälet beslutar om läkemedel ska delas ut till intagna. Förskrivna medhavda läkemedel delas ut av arrestpersonalen efter kontroll med sjukvården. Det finns inga särskilda rutiner för intagna med diabetes eller andra kroniska sjukdomar. Arresten saknar avtal med jourläkare.

Granskning av handlingar

Vid den översiktliga granskningen av tillsynsblad över personer omhändertagna enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB), framkom att det endast i enstaka fall fanns noteringar om den intagnes status, t.ex. om han eller hon sover eller sitter upp. Vid granskningen av tillsynsblad över gripna och anhållna framkom att det inte antecknats om informationsbladet delats ut.

Det fanns inga anteckningar om att intagna tillfrågats om de vill att närstående ska underrättas om frihetsberövandet.

Slutgenomgång

Genomgången inleddes med att JO:s medarbetare redogjorde för sina iakttagelser vid inspektionen. Polisen anförde bl.a. följande.

En blankett för anteckning av att informationsbladet har lämnats till gripna och anhållna samt att intagna tillfrågats om de vill att närstående ska underrättas om frihetsberövandet kommer att tas fram inom kort.

Den bristfälliga dokumentationen över intagnas status har på förekommen anledning tagits upp på arbetsplatsträffar. En översyn av dokumentationen i tillsynsbladen kommer att göras.

Polisen anförde vidare att utformningen av den nybyggda rastgården inte är optimal och att den är en nödlösning på grund av snäva ekonomiska ramar. Diskussion har förts om att uppföra en rastgård på taket men det har bedömts som alltför kostsamt.

Av integritetsskäl är persiennerna alltid nerfällda i cellerna för att förhindra insyn från intagna som släppts fria. Någon alternativ utgång som kan användas vid frisläppande av intagna har inte diskuterats.

Vid protokollet

Elisabeth Sjöblom

Uttalanden

Jag har tagit del av protokollet som föranleder följande uttalanden från min sida.

Av protokollet framgår att det vid tillsyn sällan sker någon registrering av intagnas status, t.ex. om den intagne sover eller sitter upp. Att registrera mer information av det slaget gör det möjligt att i efterhand granska vad som hänt den intagne. Registreringarna är också av vikt för övrig personal som har del i tillsynen av den intagne. Polismyndigheten har angett att en översyn av dokumentationen i tillsynsbladen kommer att göras. Jag förutsätter att myndigheten säkerställer att det finns en rutin för dokumentation av intagnas status i nyss nämnda avseenden.

I protokollet redogörs för den bristfälliga standarden vad gäller cellernas utformning, framförallt i fråga om hygien och ljusinsläpp. Enligt 1 § kungörelsen (1958:215) med vissa föreskrifter om häkten och polisarrester ska förvaringsrum i polisarest fylla skäligen anspråk på sundhet. Enligt 2 § första stycket ska förvaringsrummet vara anordnat så att obehörigas insyn förhindras och vara försett med ett fönster som är så inrättat att rummet erhåller god dager. Enligt 5 § ska förvaringsrummet vid användning dagligen rengöras och luftas. Enligt 1 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om polisarrester (FAP 915-1) ska en polisarest vara tillräckligt uppvärmd, vädrad och upplyst samt städas i den utsträckning det behövs.

Polismyndigheten bör se över sina rutiner för att undvika att frihetsberövade personer sätts in i celler som inte är städade eller rengjorda på ett tillfredsställande sätt. Jag ser det också som angeläget att myndigheten vidtar åtgärder för att öka ljusinsläppet i anhållningscellerna samt att alternativa lösningar vid frisläppande av intagna tas upp till diskussion.

Med anledning av vad som framkommer om att gripna och anhållna informeras om sina rättigheter först när de bedöms vara mottagliga för informationen vill jag framföra följande. Jag har i beslut den 18 juni 2014 (dnr 2572-2013) uttalat mig om den information om rättigheter och om verkställighetens innebörd som ska ges till intagna i polisarest. Beslutet rör information både till personer som är frihetsberövade på grund av brott och till andra, exempelvis personer som är omhändertagna på grund av berusning eller ordningsstörning. I beslutet har jag bl.a. uttalat att det

är viktigt att den enskilde ges tid till att ta till sig informationen och att den lämnas i så nära anslutning till frihetsberövandet som möjligt; senast i samband med att den frihetsberövade tas in i arresten (se 2 § häktesförordningen).

Polismyndigheten måste omgående se över sina rutiner så att information om rättigheter lämnas senast i samband med att den enskilde tas in i arresten.

I övrigt föranleder protokollet inte några uttalanden från min sida.

Cecilia Renfors

2014-10-17